

Umetnikova mati.

(Slika. — Spisal Vladiboj.)

I.

Dober streljaj od lepe Florence so imeli ob reki Arno grofje Sortelli že od nekdanj svoj stan. Bil je to krasán grad, stoječ v sredi velikega, umetno z različnimi napravami olepšanega parka. Ko si si bil ogledal znamenitosti florenške, divil se krasni stolnici »Santa Maria del Fiore«, in vsaj še nekaterim drugim izmed ostalih sto in dvainsedemdeset cerkvâ florenških, stopil si v palači »Uffizi« in »Pitti«, prehodil njunih devetsto soban, krasni vrt Boboli ter se vtopil na tem potu globoko v spomine na davno, za Florenco tako slavno preteklost. V galerijah obeh prejšnjih palač si videl najlepše umetnine krščanske umetnosti, kakor je Rafaelova »Madonna della Sedia«. Naposled si opazoval po ulicah hodeč živahni italijanski živelj in blagroval bogataše, ki si morejo staviti take krasne palače, kakoršne se vidijo le v Florenci, »da, po pravici, vzklikneš, imenujejo jo: La bella Firenze.« — Naveličaš se mestnega hrupa; mirú in tihote iščeš. Kako vabljev je ta skrbno gojeni drevored! Skoro nevedé prideš po njem v Sortellijev park. Žal, da nisi prišel na ta krasni vrt po noči, kadar obseva bleđa luna okolico s čarobno svetlobo in riše čudne sence, kadar se belo grajsko poslopje, zidano v staro-normanskem slogu, s svojimi mnogimi stolpiči odseva ljubko v valovih reke Arno. Da, videč to, ne bi se čudil, da so grofje Sortelli bili vedno blagi možje, vneti za vse blago in lepo, kajti v takem kraju rojeni in vzgojeni, učili so se od mladega ceniti lepoto naravino in ljubiti umetnost.

Mladi grof Sortelli je bil izgubil v nežni mladosti svojega očeta. Tem bolj

se je torej oklenil matere in jo res prav odkritosrčno ljubil. Kakor njegovi pradedje, tako je tudi on umetnik — spreten slikar.

Sedaj sedi, kakor običajno proti večeru, v svoji delalnici, od koder se nudi očesu krasán razgled čez reko in rodovitno raván tje gori proti severu do sinjih gorâ apeninskih. Zavesa pri oknu je na pol pritegnena, in radovedno uha-jajo solnčni žarki pri odprtini v sobo in padajo na sliko, ki jo je bil prav sedaj dovršil. Še sedi pred njo s čopičem v roki in zamišljeno zrè, z zadovoljnim smehljajem na ustnih, v milo obličje krasne Madone; umetnik je vlil tej glavi nepopisljivo milino v obraz. Z njega odseva neizmerna ponižnost, svetost in sreča.

Amadej odloži čopič in vstane. Krasán mladenič je. Kaka vitkost v rasti! Obraz mu je nekoliko podolgovat, malo bled, a zdrav. Iz črnih očij mu žari ogenj svete navdušenosti. Dolgi temni lasje mu padajo valovito čez tilnik. Res lep mladenič je mladi grof Amadej Sortelli, po pravici ponos in veselje svoji materi. Mati ga ljubi kot svoje oko, skrbno vzgojuje in tiho zanj moli.

Baš stopi v sobo. Kakor sin, tako je tudi mati veličastna postava; z obraza ji sije ista milina, kot Amadeju. Ta je ne opazi — tako je zatopljen v svojo sliko.

Ona stopi nekaj korakov naprej. »Amadej«, pravi poluglasno, »Amadej, ali zopet mučiš svojo glavo z nedosegljivimi načrti?«

»Mati, menite-li res, da so nedosegljivi?«

»Vsekako«, odgovori mu; »človek je nepopoln, obmejen, slaboten. Kako more

torej vzvišene ideje, ki jih ustvarja duh, vdahniti na platno? Omejeno bitje ne more slikati nadnaravnih idej.*

»Mati, in vendar se mi je posrečilo. Gledite!« Amadej stopi od slike, katero je bil dosedaj zakrival; zadnji solnčni žarki padajo nanjo.

»Ah«, vzdihne mati; drugega ne more odgovoriti. Vsa osupla je. Pred njo je podoba — neizrekljivo lepa, angeljska. Oči naslikane svete deve kažejo vso moč življenja in ljubezni. A tu ni zemske nizkosti in slabosti, narava je premagana, tu vidiš vzor v čisti obliki. Okolu nje je razlit nebeško-miloben svit, in kakor bi bil angelj vanjo dahnil, zdi se, da siplje nadnaravno vonjavo. — Dolgo zreta oba v sliko, dovršen stvor človeških rok. Kake misli se pač rodé v glavi ljubeči materi ob tem pogledu? Ni-li oni, ki more take ideje ustvarjati, sam vzvišen nad zemsko podlost in ničevost? In ta je njen sin, njen edini ljubljeni sin Amadej! Koliko je mladih plemičev, ki zaidejo s pravega pota in tavajo v temi brezverstva in pohotnosti; koliko, ki zgrešé smoter svoj in padejo v najgrše strasti in pregrehe. Toda Amadej? Oh, Amadej! Ni-li nedolžen kot angelj, vzvišen v svojih mislih in delih, brez greha in strasti? On ji nadomestuje moža, brata in sestro; on ji nadomestuje hčere, on je njeno veselje, njena sreča, njena podpora, njeno vse.

In Amadej? Ne upa si pretrgati svete tihote, vedóč, kake misli navdajajo ljubo mater. Neskončno srečnemu ob svojem delu je najslajše plačilo govoreče, mnogo govoreče molčanje materino. Vskipeva mu srcé, in brezmejna sreča udušuje mu besede, ki hoté siloma na dan.

»Dragi sin«, izpregovori naposled mati in strastno pritisne Amadeja na svoje ljubeče prsi, »storil si več, nego sem

misllila, da je minljivemu bitju mogoče. In to je stvor tvojih rôk: Koliko veselja mi dajó ti trenutki! Da si mogel vdahniti v ta obraz to nadnaravno svetost, to mi je porok, da i tebe prešinja goreča želja po enaki svetosti in trdno, kakor skala trdno zaupanje. Glej, Amadej, to je moja sreča.*

»Res mati! Leta so že pretekla, kar nosim v sebi to sliko, in nerazrušljivo je sklenena z menoj. Kjerkoli sem bil in hodil, spremljala me je, v spanju je razsvetljevala črno noč. Mučil sem se in skoro obupal, ko nisem mogel izvršiti, kar sem videl jasno pred seboj. Danes — mati — dosegel sem svoj smoter. Glejte jo — Kraljico nebeško, Kraljico angeljev!«

»Amadej! Dragi sin! Ostani vedno tak!« — Storila se je skoro noč. V sobi je bival polumrak; toliko, da se je še videlo, kako sta mati in sin klečala pred podobo in — molila. Srečna človeka! Presrečna mati! Srce ji je reklo, da je to delo tudi njeno delo, da je sama vdahnila sinu onega duha, ki se je tako razvil, sama vsadila v sinovo srce vero nebeško, gojila in razvijala jo, kazala sinu večno-lepi vzor božje popolnosti in vzor popolnosti človeške — v sveti Devici. In sin? Dokazal je, da je razumel in slušal mater, dokazal jasno. O srečna mati!

II.

Prav tik veličastnega mosta »della santa Trinitá« čez reko Arno stoji velika zastarela palača. Bila je nekdanj menda lepa, a sedaj se ji vidi, da stanuje v njej nebrižen gospodar. Velikanska glavna vrata te palače se že več let niso odprla. Za vsakdanjo potrebo zadostuje majhen vhod na desnem, proti reki obrnjenem delu poslopja. In tukaj je danes kaj živahno gibanje. Gospodje in

gospé, mlajši in tudi nekateri že postarani, so dohajali proti večeru k temu vходу in izginjevali skozenj v palačo. Don Rodrigo di Feretti je napravil danes, kakor čestokrat, veselico, pri kateri je bila najzanimivejša točka — strastno igranje. — Stopimo za njim in opazujmo!

V prvem nadstropju dospemo v krasno sobano. Ogledevalec, motreč poslopje od zunaj, ne bi pričakoval v notranjščini tolike dragocenosti. Bogato z zlatom obloženi svečniki razsvetlujejo magično to zbrano družbo. Velikanska, od stropa do tal segajoča zrcala odbijajo dvojno, trojno na-nje padajoče žarke. Mehki stoli, z dragim suknom prevlečene blazine vabijo k počitku. Po tleh povlečene preproge pa ti uduševajo vsako stopinjo.

To je igralna soba Dona Rodriga di Feretti. Tukaj se igra visoko, zelo visoko hazard. Igralci so večjidel plemiči — toda kaki plemiči! Plemiči po rodu in po obleki — a nikakor po duši. Mogoče, da so bili nekdanj boljši — a odkar so bili pali Ferettiju v roke, bili so izgubljeni. Izgubili so vero, izgubili nedolžnost in sramežljivost, izgubili vse, udali se strastni igri in ostudnim pregreham. To je bilo Ferettijevo delo.

Don Rodrigo di Feretti je star komaj trideset let. Stariše je spravila skrb za razuzdanega sina v prezgodnjo jamo. Rodrigo ni žaloval. — Ha! kaj to njemu! Da mu ostane le ogromno imetje! Kaj stariši! Kdo bi vedno gledal materine solze in poslušal očetov svarilni glas! »Sedaj sem prost, sedaj me ne bode nihče brzdal!« In pozabil je vse! Pozabil ljubečo mater, pozabil blage otroške spomine, pozabil molitev in padal globlje in globlje.

Igra se prične. Pri posameznih mizah igrajo različne osebe razne igre. Tukaj po dva, trije igralci, tam večja skupina,

vsi v igro zatopljeni. Ti sedé pri bogato obloženi mizi in kramljajo, drugi pa se smeje sprehajajo po dvorani. In tako — pozno v noč.

Najstrastnejše in najviše igra di Feretti. Obraz mu je bled, oko se mu iskri; roka, polagajoča svetle zlate na številke, se lahko trese. Izgubil je bil že ogromno svoto. Toda strast je slepa.

»Ali se bo še dolgo za take svotice igralo?« zahrešči naposled z votlim glasom in udari ob mizo. »Miza naj ječi pod težo zlata! Trideset tisoč na številko sedmo!«

Kolikor jih je bilo zbranih v dvorani, vsi skočijo kvišku in obstopijo mizo. Tako se še ni igralo nikdar. Pietro Forni, Ferretijeva senca, stopi k njemu in mu šepne na uhó: »Bodi pameten! Ne stavi več! Danes nisi za igro!«

Kakor da ne bi bil slišal tega svarila, zakriči Feretti še enkrat: »Trideset tisoč ne sedmico! Dobro?« — »Dobro!« bil je kratek odgovor. Kolo se zasuče in Feretti je izgubil.

Nesrečnež istrže iz svojega zapisnika list papirja, napiše nanj dolžno pismo tridesetih tisočev in zagolči: »Žal, ne morem več nuditi gotovine. Še enkrat trideset tisoč na sedmico. Kdor je z menoj, naj stavi!«

Nič nenavadnega ni bilo, da je komu zmanjkalo gotovine in so igrali na dolžna pisma. Zato je tudi sedaj bil list hitro z zlata in bankovci pokrit. Ali — i sedaj je izgubil Rodrigo di Feretti.

Ta dogodjaj hitro razprši družbo. V veliki dvorani ostane Feretti sam. Z roko si podpre trudno glavo in mrmra poluglasno: »Nesrečna ura, nesrečni dan, ki me je tako globoko pogreznil! Pred par trenotki še bogataš, sedaj — berač! Berač? Da berač! Celó slabši od berača. Saj ni niti to moje, kar nosim na sebi. Oh, kam sem zašel? Sam sem! Tako

je; ko so me oropali, okrali, ostavili so me. Ni ga človeka, ni prijatelja, ki bi mi svetoval, ki bi mi pomagal. Sam, čisto sam!»

Vrata se odpró; v sobo stopi Pietro Torni.

»Nisi sam«, pravi in sede na stol. »Zdelo se mi je, da te ni preprijetno zadela nocojšnja izguba in, evo me, tu sem, da ti pomagam!»

»Ne norčuj se!« jezno sikne Feretti. »Zguba moja je večja, nego morebiti misliš.«

O, jaz ničesar slabega ne mislim, marveč dobro vém, da te ne krije več ni lastna streha. Zato ti bodem pomagal.«

»Ha-ha«, smeje se oni obupno. »Ti pa pomagal! S čim pa mi hočeš pomagati? Ali imaš kaj — kar ni moje? Čuješ — česar ti nisem dal jaz iz milosti? Ha-ha, Pietro pomagal!»

»Kar je na meni, bilo je res tvoje, ali kar je v moji glavi — ali si mi to dal tudi ti?»

»Torej mi hočeš svetovati?« vpraša Feretti, in žarek upanja zasije mu iz očij.

»Tako je; povedati ti hočem, kako vržeš od sebe beraško malho in oblečeš zopet plemiški plašč!«

Feretti vstane; radovednost njegova je priklopela do vrhunca.

»Ali poznaš mladega grofa Amadeja Sortelli-ja?« nadaljuje tiho Pietro in pomakne stol bliže k onemu.

»Poznam, kaj ž njim?«

»Ali veš, da je edini sin grofice Sortellijeve in dedič neštete imetja?«

»Vem, ali kaj mi koristijo njegovi ogromni zakladi?«

»Kaj ti koristijo? Tvoji bodo, če ne vsi, tolikšen del pa že, da boš ostal, kar si bil, vsaj na videz bogati Don Rodrigo di Feretti!«

»Ali se ti blodi, Pietro? Še enkrat, ne norčuj se!«

»Sédi, Feretti, in čuj«, nadaljuje Pietro, kakor da ne bi bil čul zadnje opazke. »Grof Amadej Sortelli je star komaj nekaj čez dvajset. Nedolžen in neumen je, kakor sedemleten deček. Iz grada v cerkev in iz cerkve v grad — to je bila njegova edina pot. Da doma svetnike in svetnice slika in druge slične bedarije počne, to ti je drez dvojbe tudi znano. Meniš-li, da bi nama kaj škodovalo, če bi se nekoliko z nama seznanil? Kot plemiču ti je njegova hiša odprta. Izbiješ mu najprej iz glave neumno misel, da mora tičati vedno pri zlati mamici in slikati izmišljene podobe, in pokažeš mu nekoliko svojo zbirko, ki mu bode gotovo bolj všeč od njegovih svetnic in svetnikov.« — Zloben smeh zaigra mu ob tem okolu usten. »Nadalje vliješ mu par kapljic strasti do igre v mlado srčice, in — no — in potem se zabava mladi grofič dva ali tri večere v naši pošteni družbi — ha-ha-ha, in konec tragedije je, da ga dobro oskubeva, kakor poparjenega petelina. Za epilog si pa še pristaviti utegneš golčanje in javkanje njegove stare po svojem izgubljenem sinu. Kaj méniš Feretti?«

Že med govorom je meril Rodrigo s trdimi koraki dvorano. Postajal je pa od trenutka do trenutka pozornejši in naposled se ustavi tik zapeljivca.

»Misel ni slaba«, pravi tiho in se ozre po sobani, »toda neizvršljiva je!«

»In zakaj je neizvršljiva?«

»Zato, ker je Amadej preveč od matere odvisen. Nikdar se mi ne bo posrečilo, dobiti Amadeja v svoje pesti.«

»To skrb prepusti le meni, Feretti! Ne bo ni prvi ni zadnji, ki sem ga ujel na vabljive limanice. Samo znati se mora.«

Dolgo v noč sta se še posvetovala hudobneža in snovala črni naklep. Zvezdice na nebu so jele ugašati, in ru-

dečkast svit na vzhodu je naznanjal dan, ko sta se ločila. Počasi je Arno valil svoje vale mimo Ferettijeve palače doli do Sortellijevega gradu. Ah, ljubi valčki, zakaj niste v nočni tihoti ujeli črnih mislij zapeljivcev in na svojih hrbticah jih rahlo ponesli na tanko uho ljubeče matere? — — —

III.

Preskočimo nekaj let! V lepi Florenci je še vse, kakor je bilo nekdanj. Tudi Ferettijeva palača stoji še, in še je Don Rodrigo njen gospodar. V njegovem zasebnem življenju ni videti premembe. Igrá, kakor nekdanj, le s tem razločkom, da je njegov nasprotnik sedaj redno le grof Amadej Sortelli. Torej se mu je posrečilo, dobiti nedolžnega mladeniča v svoj brlog? O posrečilo, sijajno posrečilo! Res se je moral zviti Pietro Tornj mučiti neprestano, da je navduševal Ferettija, ki je hotel obupati, uvidevši brezuspešnost svojega truda. Kajti čez leto dnij trdega dela, kakor sta imenovala hudobnika svoje početje, dosegla sta toliko kot nič. Ljubezen do Boga in do ljubeče matere je bila pregloboko vkoreninjena v blagem mladeniču. Vendar naposled vzglobi voda tudi kamen. Kako bi se tudi neizkušeni plemič mogel ustavljati silnim napadom? Da — ko bi mu bila njegova blaga mati mogla pomagati! Toda grofici se še sanjalo ni, s kako globoko propalimi ljudmi je jel njen ljubljeni sin občevati. In ko je naposled jela spoznavati, ko je hotela stegniti svojo rešilno roko, da reši sina pogubnega prepada, bilo je že prepozno. Prepozno? Prepozno! Že je bil ponoči zasejal sovražnik ljuliko med pšenico in nadčloveško delo bi bilo, pobrati z njive vsa zrnca plevelna. Kolika žalost za ljubečo mater! Kako ji je trgalo ljubeče srce sinovo vedenje, ki je jel prezirati

njena svarila, opuščati molitev in cerkev, prezirati njene solze, spočetka polagoma, s časom vedno huje in odločneje! Kaka boleost za mater, videvšo, da hodi njen sin v družčino popačenih, brezverskih igralcev! Sortellijev grad, nekdanj kraj mirú in sreče — oh, kje so oni časi! — bil je sedaj kraj žalovanja in solzá. Vendar mati ne obupa. Materino srce je, ki upa, toliko časa upa, da neha biti. V dolgih, mučnih nočeh, ko vidi v duhu svojega Amadeja pri pogubnih igralnih mizah, spomni se njegove mladosti. Kje je tisti nedolžni mladenič, kje njegova ljubezen do matere, kje spoštovanje do cerkve? — Oh! — tega ni več. Mesto nedolžnega mladeniča — popačen mož, mesto ljubezni do matere — mrzlota, mesto spoštovanja do cerkve — sovrašтво! Tega uboga mati ne more prenašati. Vzdigne se z ležišča. Kaka prememba! Velika, ponosna njena postava je upognena, ogenj njenih očij ugasnil, lasje osiveli. Gorje ti, Amadej! To je tvoje delo. Ne — ne, milost njemu, ki ga ljubi uboga mati nad vse!

Užge si luč. V kotu sobe stoji ona čudovita podoba Amadejeva. Pred njo pade grofica na kolena in moli za izgubljenega sina — druga Monika:

»Oh nebeška kraljica, pribežališče grešnikov, usmili se ubogega zapeljanega sina! Poglej z nebnihi višav doli na ta stvor božjih rok, da uvidiš, kako neizmerno te je nekdanj ljubil. Privedi ga torej na pravo pot in varuj ga, o mati moja. Izprosi mu oproščenja grehov, vere in ljubezni do svojega sinú. Saj je bilo tudi tvoje srce polno žalosti, torej se ti smilim v bridkosti. Saj si videla mojo grenko žalost, saj si videla moje solze, katerih je kanilo brez števila čez moje lice. In moje težavne poti poznaš, po katerih sem iskala svojega sina. Le ti veš, kaj sem trpela, ko sem

vstopila v hišo zapeljivčevo in na kolena padla pred groznim človekom, ki me je pahnil mrzlo od sebe. Skala bi se omečila, ta človek se ni omečil. O koliko sem prosila sina — otroka svojega, njega, ki je bil moje življenje, moje vse tukaj na svetu. Ugrabili so mi ga. Dala bi svoje življenje zanj. — — Pa saj še ni izgubljen. Saj si ti, nebeška Mati, moje upanje. To krasno podobo, dokaz njegove goreče nekdanje ljubezni do tebe, darujem ti — o nebeška mati, ne zavrzi je!»

* * *

Stranska kapela cerkve svete Anuncijate, imenovana »dell' Annunziata«, je dobila pred nekaj tedni nov okras, lepo podobo Matere Božje. Lepota te podobe je bila res nepopisna, in glas o njej se je raznesel hitro po Florenci. Tolpe ljudij so prihajale neprestano proti imenovani cerkvi, mnogi iz gole radovednosti, da bi videli slavljeno podobo, mnogi pa tudi iz pobožnosti, obiskat v Florenci že itak visoko čislano kapelo svete Anuncijate. Ljudska govornica je, kakor o vsaki znameniti stvari, tudi o ti podobi splela čudne reči. Govorilo se je o nji to in ono, gotovega povedati pa nihče ni vedel. Dognali so le toliko, da je lepo podobo imenovani cerkvi darovala neka plemenita gospa. Zakaj in katera gospa, tega ni vedel nikdo, dasi so se mnogi prizadevali izvedeti stvar.

Krasna podoba in pa glas o njej je jel zanimati tudi višje kroge. Kajti čim dalje je bila podoba v kapelici, tem bolj so jo hvalili in se k nji zatekali v raznih potrebah. Ko je v Florenci o podobi že vsako dete govorilo, pride vest naposled tudi Amadeju na uho.

Odkar je bil pal grof Amadej Sortelli Ferettiju in njegovemu drugu v roke, bil je redno vsak dan njegov gost. Kakor običajno pri novincih, igral je tudi Sor-

telli od začetka jako strastno. Pietro Tornijev načrt se je bil izpolnil do pičice. Feretti ni plačal samo svojega dolga z Amadejevimi zlati, — ostalo mu je še toliko, da je pogumno gledal v bodočnost. Da se Pietru Torniju pri tem ni slabo godilo, umevamo.

Tudi danes igrajo. Amadej izgublja neprenehoma. Le kak mal dobitok je njegov; večje svote gredó redno v Ferettijev žep.

»Danes nimate sreče, gospod Sortelli«, pravi Feretti in pomenljivo pogleda Pietra. »Igrajmo više!»

»Danes ne igram več«, bil je odgovor.

»Kaj tako na kratko? In vi, gospod Sortelli? To ni vaša navada! Poskusite še enkrat više,« sili Feretti.

»Kakor sem rekel, ne igram več!«

»Pa končajmo, če ni drugače«, odgovori Feretti in se vzdigne, »upam pa, da boste jutri boljše volje.«

Novi gostje vstopijo. Govor se suče o tem in onem.

»A propos«, pravi eden izmed novo došlecev, ozrši se v Amadeja. »Za umetnika, kakor ste vi, gospod Sortelli, baš prav! Jaz seveda tega ne umem.«

»Kaj, gospod Gini?« vpraša radovedno Sortelli.

»Ali se še pečate s slikarijo?«

Temna senca pokrije Amadeju obraz.

»Slikal sem, bila mi je nekdanj slika-rija največje veselje.«

»Izvrstno, bomo vsaj izvedeli, ali je kaj istine na ti stvari, ali ne. Vidite, po vsi Florenci se govori o neki čudoviti sveti podobi v kapeli »dell' Annunziata.« Bajje je nadnaravno lepa.«

»Ah, ljudstvu je kmalu kaj lepo«, odvrne Amadej.

»Ne, ne, gospod Sortelli«, ugovarja Gini, »tudi višji krogi se že zanimajo za to podobo in se ne morejo dovolj

pohvalno izreči o njej. Baš zato bi mi bilo jako ljubo, ako bi blagovolili ogledati si jo vi kot strokovnjak, in izreči svojo sodbo!»

»No, če nimate večje želje, to vam rad izpolnim, gospod Gini; še nocoj jo grem gledat!«

»Nocoj! Mrak je že in kapela bo temna. Raje po dnevu!«

»Če je podoba res tako lepa, kakor se govori, lepa je tudi pri luči. Sicer pa po dnevu tudi lahko pogledam.«

Amadej odide. Čudno mu je v srcu, skoro bi dejal, mehko. Nehoté se spominja onega večera, ko je bil dovršil svojo Madono in jo pokazal materi. »Oh takrat bil sem srečnejši! Veselila me je narava in njena lepota, takrat sem mogel vzvišene ideje vtelesovati na platnu. Pa — kje je li ona Madona? Ha, ha, bil sem otročji, takrat, seveda, hodil sem rad v cerkev. In vendar — zakaj sem bil v svoji veri in nedolžnem veselju srečnejši? Zakaj me sedaj vedno tlači môra življenja? Zakaj me vzvišeno, lepo nič več ne veseli? Vera, moja vera, kje je? Saj sem zajemal iz vere svoje ideje: sedaj je nimam več. Nekaj mora vendar le biti ta vera! Kako krasno je bila moja Madona slikana v verskem mojem čustvu! Oh, kako sem bil srečen! Sedaj je ne bi mogel naslikati za ves svet ne. Zdi se mi, da je moja glava prazna, odkar sem od sebe vrgel vero. In kaj še ljubim sedaj? Mater? Dobre prijatelje? Moj Bog, kam sem zašel! O da bi mogel nazaj! Pa kje sem sedaj? Ali si upam z mirno vestjo stopiti pred obličje materino, ki sem jo tako globoko zalil? — — Beži — beži — bedarija, družega nič, to so le še spomini otročjih let. Kdo bi sem jim udajal? In vendar je li to vse nično? Vse, kar me je nekdanj naukuševalo? Ne — ne, pač pa je v meni — — toda na mestu sem —«

Amadej vstopi. V cerkvici je skoro temno in prazno. Le sem in tja kleči kaka pobožna oseba in njeni vzdihni udarjajo mu na uho. Zdi se mu, da ga karajo: Prijatelj, kako prihajaš ti na ta sveti kraj? Ne oskrunjaj ga! Tesno mu je pri srcu. Strahoma se skoro bliža kapelici. Rudečkasta svetiljka razliva svojo čarobno svetlobo po njej. Ena sama oseba kleči pred altarjem čudovite Materne Božje. Amadej stopi bliže. Kakor očaran obstoji. — Svetiljke svit pada naravnost na obraz krasne Madone. Čim dalje jo gleda, tem bolj se mu topi srce. Spozna jo, da je njegova, noge se mu jamejo šibiti, nehoté sklene roke k molitvi in glasno vzdihnivši pade na kolena, nepremično zroč na sliko. Glasni vzdih prebudi pred njim klečečo gospo, ozre se, in gospa Sortellijeva spozna svojega Amadeja.

»Amadej! Ti tukaj?« vzklikne nehoté glasno in se skloni.

Kakor iz sanj prebudi Amadeja materin glas.

»Mati — oh — mati — oprosti mi!«

Presrečna mati zré v svojega sina. Kako ne bi mu odpustila? Saj je bila izpolnjena njena edina želja, najti izgubljenega sina, privedi ga na pravo pot. Pozabljene so noči brez spanja, pozabljene solze in tuga — in srečnejša, kot takrat, ko je bila slika izdelana, padeta oba pred sveto podobo na kolena in se iz dnú srca zahvalita sveti Materi, da ju ni zapustila.

* * *

Strast Amadejeva je bila s tem premagana. Plemenita čustva so se polastila z nekdanjo močjo njegovega srca. Spoznal je prepad, nad katerim je bil, studilo se mu je njegovo početje in bridka žalost se ga je polastila. Tu je mati v britkih trenutkih stopala k njemu in mu pregnala morečo otožnost. Zopet

se je lotil slikarstva, čopič je oživel v njegovih rokah. Prva slika, katero je dovršil, predstavljala je njegovo lastno mater — a kakšno? Umetnik ji je ovil glavo z vencem neumrljive slave, kakor

ji je prej ovijal glavo s trnjem. Ko jo je moglo pozneje ogledovati tudi občinstvo, imenovalo jo je:

»Umetnikova mati«.

Zimska noč.

(Slika iz vasi. — Spisal Joško.)

Mrak je počel zagrinjati belo zemljo v svoje črno zagrinjalo. Iz težko s snegom založenih vaških dimnikov se dviga dim visoko pod oblačno nebo. Mrzleje postaja. — Otroci, ki so se dričali celo popoludne gori na klancu konec vasi, poberó svoje sani in hité kričeč domov, da si ogrejejo premrzle ude in rudeče nosove.

Vedno bolj se temni v vasi.

Motno svetijo lučice skozi zamrzla okna. Z zvonika zadoni zvon na čast sv. Florijanu. Daleč na okolo se razlega zvonjenje po čistem, mrzlem vzduhu.

Mladi hlapec vstane od večerje, obleče gorko suknjo, dene na glavo polhovko in pred hišo veselo zauka v znamenje, da gré v veselo družčino, na prejo.

Saj je pa tudi v resnici kaj prijetno in domače biti v gorko zakurjeni sobi v veseli družčini.

Po snažnih klopeh sedé mlada, vaška dekleta; vsaka ima svoj kolovrat pred seboj in brzo ji teče nitka med prsti.

Pri peči, veliki kot ovčji hlev, sedé vaški fantje, pušijo iz malih pipic in veselo se zasmеjejo, kadar jim pové sosedov strije Matevž kako osoljeno. Gori na peči pa imajo otroci in stari ded svoje visoko, častno mesto.

Hišna gospodinja ponuja gostom kuhanih hrušek in krljev. Pri drugih jih le malo razpeča, ko pa pomoli skledo gori na peč med mlado družino, izginejo takoj vsi repi iz sklede in nazadnje se še celó zlasajo, kdo bode popil sladko hruševko.

Kmalu se otajajo tudi mrzli jeziki in veselo kramljanje preneha le, kadar prične kdo kako pesem.

Lepo doni narodna pesen po prostorni izbi, prodre zamrzla okna in se razlega daleč tja po vasi. Prijetno se slišijo mehki, dekliški glasi. Tam okolo peči pa bobni mogočni bas iz močnih fantovskih prsij: stara peč je v nevarnosti, da se podre, kot zidovi Jerihe.

In ko se pozno ločijo od gostoljubne hiše, vstopijo se še enkrat fantje tam na sredo poti in za odhodnico doni po tihi vasi:

Nocoj, nocoj je lep večer,
En lep večer, 'na lepa noč.
Mi lun'ca sije celo noč,
Da men' zaspat' ni moč.

Oblačno nebo siplje zopet goste snežinke na zemljo.

Vse je potihnilo po vasi. Še psi, ti zvesti čuvaji, so se poskrili po svojih ležiščih.

Lačna lisica se priplazi v vás, da bi dobila kaj za zobe. Varno postoji tam pri kozolčku in skrbno posluša, če ni kje kakega sovražnika.

Tudi boječi zajec se bliža vasi, da bi dobil kje kako drevesce, katero bi oglodal. Toda strah njegov je večji, nego pogum in glad. Tam z jablane se je usulo malo snega, in dolgouhata junak že beži v brzih skokih nazaj proti gozdu.

Gori pod slamnato streho tik dimnika se tiščé vrabci tesno drug drugega, da bi se tako zavarovali proti mrazu. Eden bolj predrzen od drugih je zletel celó v dimnik. Tu včasih zadovoljno počivka, češ, da se mu dobro godi na gorkem, dasi črnem kraju.

Táko je življenje v mrzli, zimski noči.

